

MAASEUTU 2020**Asuminen, elinvoima, työllisyys - seminaari****Aika:** 30.9.2015**Paikka:** Miehikkälän koulukeskus**1. Seminaarin avaus**

Miehikkälän kunnanvaltuuston puheenjohtaja Jari Heinonen avasi Maaseutu 2020 - asuminen, elinvoima ja työllisyys-seminaarin ja toivotti läsnäolijat tervetulleiksi. Seminaari kytkeytyy Miehikkälän kunnanhallituksen keväällä 2015 käynnistämään strategiatyöryhmätyöhön, jonka tavoitteena on Miehikkälän kuntastrategian päivittäminen Maaseutu 2020 - seminaarin teemoja vastaavilla osa-alueilla. Heinonen kertoi myös Miehikkälän kunnan viimeaikaisista investointihankkeista, kuten esimerkiksi Kunila- ja Säästökaari-hankkeista, ja seminaarin järjestämispaikkana toimivan uuden koulukeskuksen rakentamisesta.

2. Miten maaseutu vastaa tulevaisuuden kysyntään

Lempäälän kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja maaseudun ja biotalouden asiantuntija Juha Kuisma kertoi tuntevansa Miehikkälää entuudestaan Miehikkälän Vilkkaan, Muurikkalassa tehtyjen innovatiivisten hankkeiden, ja Salpalinjan välityksellä. Tällaiset tarttumapinnat ovat Kuisman mukaan tärkeitä, niiden avulla Miehikkälä profiloituu ja erottuu muista kunnista.

Kuisma pohti puheenvuorossaan ihmisten välisiä suhteita asumiseen, identiteettiin ja ajankohtaisiin kulttuurisiin muutostrendeihin liittyen, kuvasi digitalisaation vaikutusta erilaisten julkisten ja yksityisten palveluiden tuottamiseen, kertoi biotalouteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä, ja pohti yleisen taloustilanteen ja esimerkiksi tulossa olevien SOTE-ratkaisujen vaikutusta pienten kuntien tulevaisuudennäkymiin.

Kuisma totesi että suurten muutosten keskellä ihmisten kaipuu autenttiseen ja aitoon kasvaa, ja yhteisön ja juurten ja paikallisuuden merkitys vahvistuu. Identiteetti muotoutuu nykyään yhä enemmän vapaa-ajan kautta. Enää ei välttämättä haluta sitoutua vuosikymmeneksi mukaan yhteiseen tekemiseen, kuten esimerkiksi politiikkaan, vaan yhdessä toimiminen on muuttunut projektimaiseksi.

Kuisma puhui asumiseen liittyvistä arvovalinnoista, pohti asumiseen liittyviä ajankohtaisia trendejä, ja nosti esiin maaseutumaisen haja-asumisen näkökulman vastineena keskittämisen tehokkuutta korostavalle nykyajattelulle. Tätä haja-asumisen näkökulmaa valottaa myös Kuisman toimittama Asumisen vapaus - kirja, <http://www.maahenki.fi/tuote/752/asumisen-vapaus>. Yhtenä esimerkkinä asumisen muutoksesta Kuisma nosti esiin sen, että yhä useampi olisi halukas tekemään jatkossa kesämökistään ympärivuotisen asunnon, jos tähän liittyviä esteitä saadaan jatkossa purettua. Tyypillisimpänä maalle muuttajana Kuisma näki henkilön joka on maalta kotoisin ja kaipaa juurilleen, tai hakee asuinympäristöä joka muistuttaa tavalla tai toisella alkuperäistä kotiseutua. Kuisma pohti myös strategista kaavoitusta, ja toi esiin tarpeen nopeuttaa rakentamiseen liittyviä lupakäytäntöjä. Kuisma näki kuntaan hakeutuvien lapsiperheiden sijoittamisen tulevaisuutta muokkaavana ja talouteen vaikuttavana valintana, ja totesi että esimerkiksi tulevilta kuljetuksilta vältytään kun perheillä on mahdollisuus hakeutua asumaan koulun läheisyyteen. Tarja Alastalo totesi kommenttina tähän että uutta koulukeskusta ympäröivä keskustajama ei ole lapsiperheiden mielestä kiinnostava asuinpaikka, vaan he haluavat asua kylillä, joka tarkoittaa sitä että keskustan sijaan tulee kehittää kylien palveluita.

Kuisma kertoi digitalisaatiosta, ja pohti sen luomia uusia mahdollisuuksia julkisten ja yksityisten palveluiden kehittämisessä. Hän kuvasi kaupan rakenteen muutosta nettikaupan kasvaessa, ja

pohti uudenlaisia logistisia yhteistyömahdollisuuksia palveluiden toimittamisessa maaseudun haja-asutusalueelle. Kuisma totesi Miehikkälän olevan tärkeiden liikennevirtojen varrella, joka on alueelle ja sen kehittämislle elinkeinollisessa mielessä keskeistä. Hän pohti myös liikenteen kehittämiseen vaikuttavia tulevaisuuden näkymiä, kuten esimerkiksi mahdollisuutta tavara- ja henkilökuljetusten yhdistämistä entisajan ”seka-autojen” tapaan, tai biokaasun ja biodieselin käytön lisääntymistä ja niiden jakeluverkoston laajenemista. Kuisma totesi myös että vaikka tekniikka kehittyy, niin ihmisten halu käyttää sitä ei etene aina samaan tahtiin teknologisten kehitysaskelten kanssa, kuten on tapahtunut esimerkiksi kuljettajaa vailla olevien autojen ja junien suhteen - teknologia on jo olemassa mutta käyttäjät eivät koe kuljettajaa vailla olevaa liikennevälinettä turvallisena tai haluttavana vaihtoehtona.

Kuisma avasi biotalouden käsitettä, kävi läpi biotalouteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä ja pitkän aikavälin luonnonvarapolitiikan ulottuvuuksia, ja kuvasi biotalouden vaihetta tämän hetken Suomessa. Miehikkälän osalta Kuisma nosti ideana esiin sertifioitujen biotalousyrityksille suunniteltavan alueen muodostamisen esimerkiksi LUT:n ja Bio-Demolan osaamista hyödyntäen. Esimerkkinä tavasta jolla biotalouskeskittymä käytännössä toimii, Kuisma mainitsi Tanskan Kalundborgin biotalousyrityskeskittymän. Kuisma näki Miehikkälässä potentiaalia, mutta muistutti samalla jalostusasteen merkityksestä tuottavuudelle - pelkkä metsä ei riitä, vaan tarvitaan puun jatkojalostusta, ja tämän parissa toimivia yrityksiä, jotta syntyy pohja menestykselle. Mika Perttunen ja Birthe Suni kertoivat että Cursorilla on yhteydet Bio-Demolaan, ja mikäli tämän alan kehittäminen ja yhteistyö kiinnostaa, siihen on löydettävissä myös rahoitusta uudistuvan teollisuuden kehittämiseen liittyen.

Kuisma sivusi valtion talouden kehitystä ja tulossa olevaa SOTE-ratkaisua, ja totesi kuntien roolin muuttuvan kokonaan v. 2017 SOTE-ratkaisujen jälkeen. Kyse ei ole uhkasta vaan mahdollisuudesta. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudelleen organisoimisen jälkeen kuntaliitospakko katoaa, mutta samalla pienet kunnat joutuvat määrittelemään itsensä ja olemassa olon perusteensa uudelleen. Kysymys on tietoisista valinnoista - pyritäänkö kokoamaan paikallista elinvoimaa ja toimimaan kansanvallan kanavana, toimitaanko palvelukoneena jäljelle jäävien palveluiden tuottamisessa, vai ollaanko valmiita valitsemaan esimerkiksi siirtyminen ”saattohoitoon”. Kuisma korosti keskustelun merkitystä valintojen tekemisessä ja päätöksenteossa.

Kuisma heitti keskusteluun idean Miehikkälän kunnan ulkoista tunnettuutta ja näkyvyyttä lisäävästä valtakunnallisesta Salpalinja-tapahtumasta, joka veisi samalla jo tälläkin hetkellä kunnan tunnettuustekijänä toimivaa Salpalinja-kokonaisuutta eteenpäin. Kuisma totesi että jo jollakin 15 000 €:n tapahtumasatsauksella saataisiin kunnalle huomattavaa näkyvyyttä valtakunnan mediassa. Antti Jämsén nosti tässä yhteydessä esiin ajatuksen Salpalinja-museolla järjestettävästä korsujuoksusta.

3. Maaseudun verkostojen kasvupolut

Cursor Oy:n toimitusjohtaja Mika Perttunen kertoi seudullisen Uuteen kasvuun - ohjelmatyön käynnistymisestä. Aiempi Kaakon kasvuohjelma rakentui pitkälti Venäjä-ulottuvuuden varaan. Uuden ohjelmatyön aloittamista on muuttuneessa tilanteessa aikaistettu. Uuteen kasvuun - ohjelmatyössä kuten muussakin seudullisessa tekemisessä hyödynnetään paikallisuutta, ja jotta asiat etenevät ja paikalliset prosessit saadaan liitettyä seudullisiin prosesseihin, keskusteleminen on tärkeää. Perttunen tiivisti strategiатыön valintojen tekemiseksi, ja totesi menestymisen keskeiseksi edellytykseksi verkostojen rakentamisen.

Perttunen kävi läpi verkostojen rakentamiseen liittyviä kriittisiä pisteitä, ja totesi menestyksellisen verkostoitumisen olevan pitkä, aikaa vievä ja osin näkymätön prosessi, jossa valinnat ovat tärkeitä. Ajan ohella tarvitaan myös resursseja.

Menestyksellinen verkostojen rakentaminen lähtee liikkeelle markkinaymmärryksestä. Kyse on tarpeiden ja arvojen tunnistamisesta ja ymmärtämisestä. Osaaminen nivoutuu valintoihin - pitää valita mihin osaamista kohdennetaan ja miksi sitä kehitetään.

Yrittäjyyden vahvistaminen kytkeytyy kulttuuriin ja ilmapiiriin, ja siihen arvostetaanko henkilöitä jotka ovat valmiita ottamaan riskin - luovatko esimerkiksi päättäjät henkeä joka kannustaa ja

antaa henkistä tukea. Tällaisen yrittäjyyttä vahvistavan hengen luominen lähtee liikkeelle jo koululaisista.

Johtamisen haasteena on työn johtaminen ja prosessien ylläpitäminen: kuka tekee, millä aikataululla, ja millä resursseilla.

Rahoituksen kannustavuus on sitä että rahoitusta on riittävästi. Pienelläkin rahoituksella voi päästä alkuun.

Sosiaalisen pääoman vahvistaminen tarkoittaa eri tapoja joilla vahvistetaan luottamuksen tasoa, tämä on maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla kaiken a ja o.

Kilpailukykyinen verkosto voi Perttusen mukaan olla suuri kuten Juha Kuisman esittelemä Tanskan Kalundborgin malli, tai vaikkapa joku metsätalouskeskittymä. Matkailussa ja lähiruuassa toimiva verkostomalli on se että verkostolla on verkostoveturi, jolla on markkinointi-, asiakas-, tuotekehitys-, ja koordinoituvastuu. Tämä veturi vetää eteenpäin erikoistuneita järjestelmätoimittajia, joihin linkittyy edelleen erikoistuneita osaajia. Tehokkuus syntyy erikoistumisesta. Kun verkostoveturiin linkittyvät toimijat voivat erikoistua omaan tekemiseensä ja ydinosaamiseensa, katetarve ja investointitarve ovat pienempiä jne. Tällainen verkostoveturimalli soveltuu niin hirsitaloverkostoon kuin vaikkapa pyöräilymatkailuunkin.

Verkoston kehittäminen lähtee liikkeelle verkoston strategisen toimintamallin luomisesta: kuka on asiakas ja kuka verkostossa vastaa mistäkin. Markkinayhteyksien avaamiseen liittyy ymmärrys siitä miten verkosto saadaan kilpailukykyiseksi. Tarvitaan yhteistyön ja luottamuksen kehittämistä. Kaikkeen tähän on saatavissa tukea Cursorilta, ja rahoitusta kehittämishankkeista.

Verkostomaisen toimintamallin kehittämisessä keskeistä on sitoutuminen yhteiseen kehittämiseen. Esimerkiksi myynnissä ja markkinoinnissa seudullinen yhteistyö mahdollistaa resurssien tehokkaan käytön.

Tarvitaan myös tähtituote, joka kokoaa väkeä yhteen ja vastaa kysymykseen ”mistä meidät tunnetaan”.

Kehittämisen päämäärä kiteytyy tulevaisuuden ihannekuvaksi, joka kertoo siitä millaista tulevaisuutta kohti pyritään yhdessä kulkemaan.

Menestyvän verkoston luomisen esteistä pahimpia on riskien pelko. Pelot voivat olla paitsi taloudellisia, myös sosiaalisia, kuten esimerkiksi kasvojen menetyksen pelko. Esteet ovat ylitettävissä rohkeudella, luottamuksella, yhteistyöllä, valmiudella uuden kokeiluun ja erilaisten ihmisten kohtaamiseen, ja mahdollisuuksien, tarpeiden ja odotusten havaitsemisella. Näistä pelon positiivisista vastavoimista syntyy uskottavuus rakentaa asioita.

Onnistuminen vaatii edelleen yhteistä valintaa, johdon sitoutumista, laajaa osallisuutta, riskinottoa, pitkäjänteisyyttä, ja avointa tiedotusta.

Kokeilukulttuuri on tärkeää, niin seudullisesti kuin Miehikkälässäkin. Markkinavirtauksiin pitää pystyä tarttumaan nopeasti. Samalla on kuitenkin tärkeää säilyttää pitkäjänteisyys tehtyjen valintojen suhteen.

4. Maaseutumatkailun kansainvälistyvät mahdollisuudet

Cursor Oy:n matkailujohtaja Birthe Suni totesi Miehikkälässä olevan paljon ammennettavaa maaseutumatkailun saralla, ja nosti Perttusen tavoin esiin sekä tilanteeseen tarttumisen ja uskalluksen riskien ottamiseen että pitkäjänteisyyden valinnoissa. Suni painotti yritystoiminnan merkitystä matkailussa. Julkisen sektorin tehtävä on toimia yritystoiminnan edistäjänä, asioiden eteenpäin meneminen edellyttää kuitenkin yrityksiä jotka saavat tästä hyödyn. Elinkeinollisten verkostojen kehittäminen edellyttää aina osallistuvia yrityksiä. Verkostojen ja yhteistyön kehittämisessä tarvitaan myös arvostusta.

Suni kertoi matkailun muutoksesta, ja kuvasi mm. sähköisen markkinoinnin ja digitalisaation vaikutuksia. Yhä uudet asiat vaikuttavat palveluiden ostopäätöksiin, mutta ihmisen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen merkitys ei kuitenkaan katoa.

Suni palautti mieliin Juha Kuismen esiin nostaman idean valtakunnallisesta Salpalinjan tapahtumasta, ja kertoi pitävänsä historiaan ja aitoon vetovoimatekijään perustuvan kärkitapahtuman kehittämistä hyvänä ajatuksena. Hyvä ajankohta tapahtuman lanseeraamiselle voisi olla Itsenäisyyden juhluvuosi 2017, jolloin tapahtuma saisi valtakunnallisen näkyvyyden. Tällaisen tapahtuman kehittämisessä voisi olla Cursorin ohella mukana myös yritys-elämän puolelta tulevaa ja muutakin ulkopuolista rahoitusta.

Suomen pinta-alasta 90% on maaseutua, maaseudulla asuu kuitenkin vain 20% suomalaisista. Kymenlaaksoa ja Miehikkälää voi pitää melko harvaan asuttuna. Maaseutuun ulkopuolelta liitettyjä mielikuvia ovat mm. väljyys, rauha, maaseudun kulttuuri, ja maaseuturomantiikan silaama lomapaikka jossa asukkaat ovat auttavaisia, ystävällisiä ja mukavia. Maaseutumatkailu on pienyrittäjyyteen perustuvaa matkailun elinkeino- ja yritystoimintaa. Sen kehittämiseen on hyvät mahdollisuudet. Se mitä tässä vaiheessa puuttuu eniten, ovat yrittäjät.

Hyvällä kehittäjällä on selkeä tulevaisuuden näkemys ja kuva siitä mikä on oleellista. Tarvitaan yrittäjyyden, digitalisaation, ja kansainvälisten ja kotimaisten mallien tuntemusta, ja ilmapiiriä joka rohkaisee edelläkävijyyteen, ja luo rohkeutta kokeilla, onnistua ja välillä myös epäonnistua ja oppia kokemuksista. Kehittäjä tarvitsee myös oman työnsä ja yhteyksien rakentamisen kannalta oleellisia kontakteja.

Miehikkälässä matkailun verkostoaihioidina on tuotu esiin lähiruoka, perinteet ja puhdas luonto, ja näihin liittyvät Lapjärven kurssikeskuksen ja Kvizitin tuotepaketit, Bikeborder-tapahtuma välillä Miehikkälä-Nuijamaa-Viipuri-Vaalimaa, ja paikallisen pienyrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen tukeminen.

Suni toi yrittäjyyskasvatuksen osalta esiin Kaakkois-Suomen yrittäjyyskasvatusstrategian 2020 (valmistunut 11/2014), ja siihen liittyvät kouluasteiden työpajat, täydennyskoulutuksen ja benchmarkingin, ja esimerkiksi yrittäjämäiset oppimisympäristöt ja mentoroinnin. YES - lukiot työelämään 1.1.2016 yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen tarkoittaa työelämä- ja yrittäjätietouden lisäämistä lukioissa. Kaikista ei tule yrittäjiä, mutta yrittäjyyttä on mahdollista kokeilla, ja yrittäjyyskasvatus tarjoaa myös yleisesti hyödyllistä työelämä-tietoutta. Maarit Koverola on Cursorissa päävastuussa yrittäjyyskasvatuksesta, <http://www.yes-keskus.fi/yhteystiedot/>, häneen voi olla yhteyksissä näissä kysymyksissä.

Maaseutumatkailu on kasvussa ja siinä on potentiaalia. Arvellaan että jo noin 5000 matkailuyritystä ja noin 1500 tilaa toimii jo matkailun parissa. Miehikkälässä suoraan matkailun parissa toimivia yrityksiä on pari, ja muutama tila joilla harjoitetaan matkailua. Kun esimerkiksi lähiruokaopasta jokin aika sitten tehtiin, kaikki lähiruokaa tuottavat eivät halunneet siihen mukaan, oman arjen ja paikan päältä palveluja ostamaan tulevien asiakkaiden palvelun yhdistäminen ei ole aina helppoa eivätkä kaikki sitä ymmärrettävästi halua. Yhtenä mahdollisuutena onkin pohtia löytyisikö jostakin keskitetty myymälä jossa joku muu hoitaisi tämän osan palvelun järjestämisestä.

Maaseutumatkailussa tärkeää ovat vastuulliset toimintatavat, monialaisuus, ja asiakaslähtöisyys. Toiminnan suunnittelussa kestävä lähtökohta ovat markkinat, ei oma tekeminen. Uudet palvelut ovat toimialoja ylittäviä, esim. lähiruoka ja hyvinvointipalvelut ja luontoaktiviteetit matkailussa. Mahdollisuudet matkailuun liiketoimintana ovat kasvaneet. Maaseutu edustaa "aitoa Suomea", joka tarjoaa lisäarvoa koko matkailun kentälle. Osaamisen merkitys kasvaa, yhteistyö on tärkeää. Tuotteiden tulee olla myyntikelpoisia riippumatta siitä kuka niitä myy. Kilpailu ja laatuvaatimukset kiristyvät. Asiakastyytyväisyys on tärkeää. Tyytyväinen asiakas markkinoi palvelua suusta suuhun menetelmällä eteenpäin, tyytymätön asiakas jakaa kokemuksensa vielä laajemmalle, ja nykyään tämä positiivinen tai negatiivinen asiakaskokemus välittyy tehokkaasti myös sosiaalisen median kautta. Moni maaseutumatkailu- tai muunkin alan yrittäjä myy ja markkinoi edelleen tuotteitaan itse vaikka ei ole niissä asioissa ammattilainen, toinen vaihtoehto olisi erikoistua omaan erityisosaamiseen ja ydintoimintaan, ja jakaa tehtäviä muiden toimijoiden kanssa.

Kansainvälistymiseen liittyy sekä mahdollisuuksia että haasteita. Matkailussa toimitaan osana kansainvälisiä markkinoita, digitalisaatio etenee, asiakkuudet muuttuvat uudenaikaisiksi, ja edellytetään laatua, kielitaitoa ja palveluosaamista. Kansallisen tason kansainvälisiä ohjelmia ovat esim. Finrelax, joka liittyy hyvinvointimatkailuun, ja Stopover Finland, joka pyrkii tarttumaan Helsinki-Vantaan kautta kulkeviin läpikulkumatkailijoihin. Cursor on näihin liittyvässä yhteistyössä mukana, ja tuo tiedon myös yrityksiin ja kuntiin hyödynnettäväksi.

Customer 135 - hanke on seudullinen hanke jossa tavoitteena on seudun ja sen yritysten asiakaslähtöinen markkinointiviestintä. Siinä kehitetään esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa viestintää sekä ei-kaupallisen viestinnän osalta että ostettuina yritysnäkyvyyksinä. Tässä hankkeessa toteutetaan myös Kaakko 135 - verkkouudistus. Esimerkiksi Kaakko-sivustolle aukeava chat-ikkuna ja sitä kautta asiakkaalle tarjottava palvelukontakti on vähentänyt asiakaspalvelupuheluiden ja sähköpostin määrää, ja tekee palvelusta asiakkaan kannalta helposti saavutettavan.

Myös kansainvälisen risteilyliiketoiminnan käynnistäminen vie Kotkan - Haminan seutua ja Miehikkälää maailmankartalle. Kansainvälisten suurten risteilijöiden pysähtyminen seudulla tarkoittaa että laivasta purkautuu kerralla ulos 2000 - 6000 palveluja käyttävää asiakasta, joiden palvelemisessa riittää tekemistä koko seudulle.

Jotta näissä toimenpiteissä voi olla omilla tuotteillaan mukana, tuotteiden tulee olla hyvin tuoteistettuja, varmalatuisia, ja mukaan haluavien yritysten joko verkostoituneita tai ainakin valmiita siihen, jotta myytävä tuote on kaikilta osin myyntivalmis.

Cursor tarjoaa tukea mm. Kaakko 135 - markkinoinnin, verkostoitumisen ja konsultoinnin, MAMA 135-matkailuhankkeeseen sisällytetyn tuotekehityksen, muihin hankkeisiin sisällytetyn kansainvälisen kehittämisen, ja verkossa tapahtuvan myynnin merkeissä. RAW by nature - elinkeinoviestintä liittyy puolestaan investorien ja osajien tavoittamiseen. Myös Kaakon elokuvakomissiolla on tulossa hanke jossa Miehikkälällä ja Virolahdella on suuri merkitys, tämä ratkeaa parin kuukauden sisällä.

Alun perin seudullisena valmisteltu matkailun myyntiyhtiö on laajenemassa, kiinnostusta yhteistyöhön on ilmennyt Etelä-Suomessa laajemminkin.

Matkailun kuulumisia tullaan taas aikaisempaan tapaan käymään lokakuussa paikallisesti läpi yrittäjille tarkoitettussa tilaisuudessa.

MAMA 135 - hankkeessa on huomioitu mm. Miehikkälässä matkailun yrittäjälloissa esillä olleita teemoja. Hanke on jätetty rahoittajan käsittelyyn, päätöstä odotetaan lokakuun loppuun mennessä. Hankkeelle on alustavasti näytetty vihreää valoa. Kysymys on seudullisesta hankkeesta, joka liittyy yleishyödylliseen kehittämiseen ja verkostoitumiseen. Rahoittaja määrittää rahoituspäätöksen yhteydessä rahoituksen käytön tarkemmat reunaehdot.

5. Miten maaseudulla työllistytään

Kaakkois-Suomen TE-keskuksen palvelujohtaja Jari Saarinen kertoi Kaakkois-Suomen alueen työllisyystilanteesta. Saarinen totesi maaseudun työllisyyden erityiskysymysten olevan mielenkiintoinen näkökulma huomioiden että työllisyyttä käsitellään yleensä teollisesta rakennemuutoksesta ja sen seurauksista, tai työn ja tekijöiden kohtaamattomuudesta käsin.

Kaakkois-Suomessa oli Saarisen mukaan heinäkuun 2015 lopussa noin 23 500 työtöntä. Nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys on kasvussa. Nuorilla työttömyysjaksot eivät ole yleensä pitkiä, ja jos ovat, niin kyse on yleensä monien ongelmien yhteissummasta, jolloin tilanteen vaarana on syrjäytymiseen johtava kehitys. Avoimia työpaikkoja oli tarkasteluajankohtana kaikkiaan 16% enemmän kuin vuosi sitten. Aktivointiasteeseen laskettavaan palveluun osallistui noin 7 200 kaakkoissuomalaista, jossa oltiin valtakunnallisessa kärjessä. Pahin ongelma oli pitkäaikaistyöttömyys ja työmahdollisuuksien puute. Pitkäaikaistyöttömyys on kallista, esim. Kotkan osuus tästä oli yli 7 miljoonaa euroa. Pitkäaikaistyöttömyys tulee kalliiksi myös työttömille itselleen kun toimeentulo jää heikoksi. Työttömyyden kasvu synnyttää ns. työttömyyden kovaa

ydintä johon on vaikea vaikuttaa. Edellinen näin vaikea ajanjakso työttömyyden kehityksessä on koettu v. 1994.

Työttömyys on luonteeltaan vähän enemmän miesvaltaista, pitkäaikaistyöttömyyden (kesto yli 1 v) ollessa kasvussa. TEM:n maaseutubarometrin 2015 mukaan maalle tuovat työtä matkailu, biotalous, energiatuotanto ja kaivosteollisuus. Palvelutuotannossa ajankohtaisia ovat uudet ratkaisut. Maaseutuasuminen kiinnostaa mutta käytännössä maalla asuvien määrä vähenee. Lähiruuan kysyntä on vauhdittumassa.

Raimo Vuorela nosti lähiruuan kysynnän kasvuun liittyvässä yleisöpuheenvuorossaan esiin kysymyksen siitä onko kunta valmis omissa hankinnoissaan painottamaan lähiruokaa jos sen hinta tulee tarjouskilpailussa kalliimmaksi kuin isoilta ketjuilta hankittu ja muualla tuotettu ruoka. Keskusteltiin hankintaosaamisesta, hankintakoulutuspäivistä, ja hankintojen pilkkomisesta niin että myös pienten yritysten on mahdollisuus tarjouskilpailuihin.

Jari Saarinen kertoi työhallinnon uusille yrityksille tarkoitetusta rahoituksesta. Olemassa olevilla yrityksillä on mahdollisuus hyödyntää palkkaamiseen myönnettävää tukea. Myös kehitysyhtiöillä on omat keinonsa yritystoiminnan tukemiseen.

Saarinen siteerasi maaseutukatsausta, ja kertoi että pendelöinti tulee lisääntymään ajan myötä, ja maaseudusta tulee enemmän asumisen maaseutu. Pendelöinti ei kuitenkaan ratkaise maaseudun työllistymisongelmia. Tulevaisuudessa hyödynnetään maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta, ja maaseutu tuottaa palveluja kaupunkiin. Maaseutukatsauksessa ennakoituja tarpeellisia osaamisalueita olivat liiketoimintaosaaminen, verkosto-osaaminen, luomutuotanto, vastuullisuus ja eettisyys, ympäristöosaaminen, bioenergia ja non-food-tuotteet, ja elintarvikkeiden jatkojalostus.

Raimo Vuorela nosti Saarisen alustukseen liittyvässä yleisöpuheenvuorossaan esiin käytännön liikennöintiin liittyvät haasteet. Liikennöintipalveluiden ostaminen on lähivuotina vähenemässä, ja samaan aikaan yksityisautoilun verotuksen kehityssuunta saa harkitsemaan työmatka-ajon kannattavuutta. Vaikka pendelöinnin nähdään yhtäältä olevan lisääntymässä, sen toteutumisen tiellä on myös monenlaisia käytännön esteitä.

Saarinen mainitsi tulevaisuuden kehitysalueina green caren (hoiva- ja hyvinvointipalvelut), elämyksellisyyden (matkailu), tuottavuuden kehittämisen, kuluttajavaatimusten moninaistumisen, tilakokojen kasvun, tilojen monialaistumisen, ympäristönäkökulman korostumisen, ja maatilojen verkottumisen.

Metsätalouden ja -teollisuuden osalta tulevina osaamisalueina nousivat esiin mm. logistiikka, liiketoiminnan kehittäminen, biotalouden sisältöosaaminen, ja metsän ja matkailun yhdistäminen. Tuleviin kehityspiirteisiin kuuluvat m. globalisaatio, biotalous, puurakentamisen integraatio muihin aloihin, metsäpalveluyrittäjyyden kasvu ja monimuotoistuminen, ja innovaatiot ja korkea jalostusaste.

Jari Saarinen kertoi myös TE-palveluiden tehtävistä, ja mainitsi hallitusohjelmassa mainitun kuntien roolin vaikeasti työllistyvien työllistämiseksi, johon liittyen ollaan käynnistämässä pilotointia. Käytäntöön vieminen vaatii myös lainsäädännöllisiä muutoksia, ja työvoimahallinnon YT-neuvotteluja.

Saarinen mainitsi vuoden 2015 siinä mielessä poikkeuksellisenä vuotena, että työllisyysrahat loppuivat kesken vuotta, ja tukien myöntäminen jouduttiin lopettamaan. Lisätalousarviokäsittelyn jälkeen selviää pystytäänkö uusia tukia myöntämään, vai pystytäänkö sillä hoitamaan vain vanhat ylitykset.

Hanketoimintaan liittyen on tuettu kolmannen sektorin työtä pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa (esim. korttelikodit, sotainvalidien avustaminen). Tämän turvin esimerkiksi Sotek tai Laptuote ovat pystyneet työllistämään henkilöitä joiden työllistyminen olisi avoimilla markkinoilla epätodennäköistä. Kyse on arvovalinnoista. Hanketoimintaa pyritään jatkamaan. Lokakuussa on julkinen haku uusille hankkeille.

Työvoiman palvelukeskukset tukevat kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia niin että työssä on mukana sosiaali-, kuntoutus-, ja terveysalan osaajia.

Työkokeilujen ja esimerkiksi terveydentilaselvitysten osalta jatko selviää v. 2016 budjetin myötä.

Työvoimahallinnon palveluiden saavutettavuutta pyritään lisäämään jalkauttamalla palveluita paikan päälle, niin että saman käynnin yhteyteen kootaan keskitetysti monia asiakastapaamisia.

Esimerkkinä meneillään olevasta muutoksesta Jari Saarinen nosti esiin sen, että kun aikaisemmin kriittisenä uudelleentyöllistymisen rajana pidettiin 6 kk:ta, jonka jälkeen uuden työpaikan löytämisen nähtiin huomattavasti vaikeutuvan, nykyään kriittinen uudelleentyöllistymisen raja alkaa olla lähempänä 3 kk:ta.

6. Seminaarin päätöskeskustelu

Juha Kuisma palasi esittämänsä ajatukseen valtakunnallisesti tunnetun Salpalinja- tapahtuman järjestämisestä Miehikkälässä, ja rinnasti sen Mika Perttusen puheenvuorossaan mainitsemaan kehittämisessä tarpeelliseen tähtituotteeseen.

Keskusteltiin Pelimannipäivistä ja niiden jatkosta. Jukka Hallikainen totesi että Pelimannipäivien ongelmana oli vanhentunut konsepti, sekä tanssi- että pelimannimusiikin trendi on laskeva. Kotiseutu- ja matkailuyhdistys ideoi parhaillaan aiheeseen liittyen uutta tapahtumakonseptia.

LIITTEET

1. Tilaisuudessa esitetyt alustukset